

udeli, da pride in prispeje na vsako mesto, kjer on srečo deli, ako Bog dá! Vedno, moj brat, naši kumi in prijatli napijali in Boga molili (prosili) v naše dome za naše zdravje, mi pa v njihove hiše za njih zdravje! Pomagal Gospod Bog nas in naše kume in prijatle, kjerkoli mi in naša deca in naši brati za njih čuli, tam se z njimi pozdravljali, ko bi se pa ali na poti ali v zboru vidili in sostajali, da bi se tu pozdravljali in eden za drugega čast in dobro skerbili, v lice se ljubili, eden drugega za zdravje prašali z dobrim sercom in pravo ljubeznijo! Da Bog dá in lepa milost Božja, da za naše kume in prijatle čujemo vedno dober glas, in da imamo v njih dobro uzdanico (zaup) pa tudi oni v nas! Da Bog dá kjerkoli bil versni rod in bogati dom, pravi Riščanin (prebivavec od Riana), snažni Serbin, neki nam bil sojeni kum, neki pravi prijatel, neki pa ortak in pobratim! pomagal jaki Bog nam in njim od vsake plati, z nebes pa naj bolj! Da Bog dá in milost Božja, s kumi se kumili, vse iz drage volje, brez nevolje, s prijatli se prijatlili s čisto ljubeznijo po trgovini, po glasu in po zakonu Kristusovem! Stare da deržimo, ki sta jih nam preskerbela ded in oče, nove pa in srečne da prejmemo po zapovedi in volji Božji. Da Bog dá in milost božja, da se naši kumi in prijatli vidijo in poznavajo v zboru gospodskem, na mejdani junaškem, v snidi bratskem, po imenu poštenem, po koljeni (rodovini) junaškem, po mošnji polni, po sablji britki in po vsaki dobri in častiti sreči, kakor se pozna tud zvezda danica med vsimi zvezdami na izhodu juternem! Pa kaj še? in našim kumom in prijatlom daj Bog lepo zdravje, na poti dobro trgovino, med ljudmi pošten glas, pa najbolje Bože pomози nas, ki smo tukej danas! In zdrav I! nadjaj se I! (Konec sledi.)

Nove slovenske knjige.

„Domači zdravnik v navadnih boleznih človeka“ poleg Hufelanda, Rusta, Tisota in drugih sestavil K. Robida.

Sila težavno in tudi nevarno je ljudem spisovati bukve: kako naj se sami ozdravljajo, ker umno ozdravljanje se opira na natančno spoznanje bolezni. Spoznanje bolezni je naj večja umetnost zdravniška, — za spoznano bolezen zadeti dostojno zdravilo, je zdravniku lahka reč. Če pa je bolezen spoznati že dostikrat velika težava za zdravnika, je celò nemogoča za nezdravnika, ako se mu ne primeri, kakor slepi kokoši, ki tudi včasih zernice najde. Kdor le lovi posamne znamenja ali prikazke (symptome) in po teh ozdravlja, tava po tmi in zgrabi, kar mu je naj bolj na poti, — skrito mu ostane vse drugo. V dokaz tega damo le en izgled; na priliko: človeka grize ali kolje po trebuhu, da ga terpinčijo strašne bolečine. Gorje mu, ako pride ozdravljavcu v roke, ki mu ozdravlja le prikazek bolečine, pa ne išče vzroka njenega in ne spozna bitstva (nature) njenega. Ako ga ozdravi brez vsega tega spoznanja, naj hvali Boga, da se mu je naključilo pravo zdravilo zadeti. Človeka grize in kolje enkrat, ako čeva le zgolj kerč popada; drugikrat, ako ga vetrovi nadležjejo; tretjikrat ker so čeva zablatene; četertikrat ako ga gliste koljejo, petikrat če so čeva vnete, šestikrat če je povžil kakošen strup, sedmikrat ako so se čeva po kili zadergnile itd. In vsakkrat mora pomuč drugačna biti!

Iz tega malega bode vsak lahko spoznal, kako potrebno je, naj poprej bolezen prav spoznati in kako nevarno je brez takega spoznanja mazačiti. Iz tega pa bode tudi lahko vsak razumel, da v tako imenovanih ljudskih zdravilnih bukvah bi moglo popisovanje bole-

zin in njenih znamenj prav obširno biti, da se ljudem, kar naj bolj moč, polajša spoznanje bolezni, katero pri vsem tem nikdar ne bo zanesljivo, ker po bukvah se naj večja umetnost — zdravilstvo — ne dá uganovati. Če se šivar mora učiti, da zna stergano suknjo lepo sošiti, se mora tudi tista umetnost učiti, ktera celi stergano zdravje.

Al v sili, ko bolniku ni mogoče zdravnika dobiti in kadar pride v zadrego, da ne vé kaj bi počel: ali bi storil kar mu kaka baba svetje, ali bi se zanašal le na moč nature, je dobro imeti bukve pri rokah, ki pokušnjah izvedenih zdravnikov svetjejo: kaj naj se stori v sili in kaj naj se opušča, in ki v nevarni bolezni bolnika naganjajo, naj si na vso moč prizadeva, da mu pride pravi zdravnik na pomoč.

Take bukvice so „domači zdravnik“, ki jih je zložil po nemških gospod prof. Robida v Celovcu. Verleumu rodoljubu, ker ni zdravnik, ne moremo za zlo jemati, da ni tu in tam marsiktere reči bolj natanko razložil, kakor bi za naše razmere potrebno bilo, in da ni svaril ljudi pred marsiktero mazarijo, ki je med našim ljudstvom navadna, — storil je, kar je v njegovi moči bilo v lahko umevni domači besedi. Le to bi bili radi vidili, da bi bolezni ne bile uverstene po abecednem redu, zakaj v ti versti se ne bo vselej bolezen lahko našla, ktere bolnik ravno išče, ker imena niso tako določene po Slovenskem, da bi berž vedili: kje jih iskati. Po anatomskega razdelku ali po okrajnah života bi se veliko lažje iskale, postavim: bolezni možganov, oči, ušes, nosa, ust, vrata (sapnika in požiravnika) pljuč, serca, trebuha in njegovih delov, nog, rok, kože itd. Ker smemo misliti, da se bo hvalevredna knjižica kmalo pokupila, se bo to lahko popravilo v drugem natisu. Tudi v imenih bo marsikaj popraviti: prisad ni „Brand“, prisad je vnetje, kterege nasledki so različni, katerih pa ljudstvo ne razločuje, — za „Brand“ smo že ustanovili besedo snet, v vsakem obziru primerno. — Kaj so pristudzenice (Flecken) ne moremo razumeti iz prekratkega popisa, ali je „morbus maculosus Werlhofii“ ali so „petechiae“. „Flecken“ se v navadnem življenju imenujejo tudi „Masern“, katerim na Gorenskem pravimo ošpice (osepnice?), na Dolenskem doberci na Štajarskem so pa osepenice Blattern, ki so pri nas kozé; gosp. Robida imenuje vsepenice Friesel. Kolikšna zmešnjava! Naše ljudstvo, katero ne dela razločka med kožnimi izpušaji, menda vse imenuje osepnice, kar se po koži osipa, od tod osepnice tu Masern, tam Blattern, še drugod Friesel. Z osepniciami je menda kakor z sájevicem in prisadom, kista iz ene korenine „saditi“, pflanzen, ansetzen (bolezen) in se rabita za vse vnetja, posebno pa na unanjih delih. Gosp. Robida imenuje Masern odre, Röheln rihlice, Nesselausschlag pupenčine, Flecken (ktere?) pristudzenice; radi bi vedili od kod? Te imena menda niso domače, — pupenčina je česko. Ker se ravno izdeluje slovenski slovník, je treba, da ustanovimo kolikor je moč imena kožnih spušajev, in da se potem vsi ene nomenklature deržimo. Ker pa imamo ravno mi nalogo zdravilski del slovníka v red spraviti, pri ti priliki lepo prosimo, da bi nam gosp. zdravniki po Slovenskem in duhovni gospodje in vsi, ki tam pa tam priložnost imajo zvediti imena bolezni, se posebno pa kožnih izpušajev jih blagovoljno naznaniti hotli, da pretresemo vse, izberemo kar je pravo, in ločimo kar umetnost zdravilska ločiti ukazuje. Želeti bi bilo, da bi se tudi v drugih slovanskih narečjih to storilo, ker je menda povsod velika zmešnjava.

Vse to memo gredé omenivši priporočamo „domačega zdravnika“ kot dobrega pomočnika v sili.